

...wat doet gij voor mij?

Het verhaal van Ludwig Graaf von Zinzendorf

Wie zich gaat verdiepen in de zendingsgeschiedenis van de kerk, komt al direct de Moravische broederschap tegen, waarvan graaf Von Zinzendorf aan de wieg staat. De volgelingen van de Tsjechische kerkreformer Johannes Hus vonden onderdak en bescherming in het Duitse Herrnhut, op het landgoed van de graaf. Johannes Hus werd op een Roomse brandstapel omgebracht. Honderd jaar vóór de officiële Reformatie van Luther en Calvijn had Johannes Hus al geschiedenis geschreven. Zijn volgelingen werden zendelingen, wereldwijd en Graaf Von Zinzendorf ging voorop!

Ludwig Graaf von Zinzendorf

Leen van Valen schreef een prachtig boek¹ over deze grote man uit de kerkgeschiedenis en HeartCry gaf het uit. Ruim tweehonderd pagina's opbouwende lectuur van geloofskracht en vroomheid omgezet in daden, want zo zouden we het leven van Von Zinzendorf kunnen omschrijven. Een dienstknecht van God, die in de Nederlandse en dan vooral in de reformatische gezindte een ongelofelijke hoeveelheid negatieve kritiek heeft gehad. *'Het oordeel van sommigen was hard en meedogenloos: zij beschouwden de herrnhutters als 'synagoge des satans' en beweerden stellig dat zij door een duivelse geest werden gedreven.'*

Bij zijn doop in de Lutherse kerk van Dresden door dominee Philip Jacob Spener, de vader van het Duitse pietisme, krijgt de kleine Ludwig als het ware een profetie mee over zijn leven, namelijk dat hij *geboren was om grote dingen te doen in het Koninkrijk van God*. Later krijgt Von Zinzendorf al op jonge leeftijd een grote liefde en een brandend hart voor de Here Jezus.

Zijn grote verlangen

Na zijn rechtenstudie wilde hij graag theologie gaan stu-

deren. Hij wilde predikant worden, maar zijn oom, die voor zijn opvoeding verantwoording droeg, had andere plannen. Hij moet reizen om zijn rechtenstudie meer ondergrond te geven. Het moeten studiereizen worden. Het eerst kiest hij ervoor af te reizen naar Nederland. Onderweg is zijn hart brandend van verlangen om dichter bij Jezus te wandelen. Tijdens een stop in Düsseldorf bezoekt hij een museum waar zijn aandacht door een schilderij werd getrokken: *Ecco homo* – 'Zie de mens' van de Dominico Feti, met daaronder de woorden: "Dit deed ik voor u, wat doet u voor mij?" Het schilderwerk is een indrukwekkend portret van Jezus als 'de man van smarten'. Gekroond met een doornenkroon, Zijn bloed loopt van onder de doornenkroon over zijn voorhoofd, Zijn ogen zijn neergeslagen, naar beneden gericht. Von Zinzendorf getuigde zijn leven lang dat dit de grote omwenteling voor hem is geworden. "Ik heb Hem altijd liefgehad, maar nu zal ik alleen nog maar doen waartoe Hij mij zal leiden", heeft hij daar gezegd.

In Nederland ontmoet hij voor het eerst de rechtlijnige gereformeerden in het scholastieke calvinisme van verbondstheologie en uitverkiezingsleer. De ruimhartige Lutherse theologie en zijn eigen innerlijke vroomheid

worden een des te duidelijker keuze voor hem. Een doorwerking van de Heilige Geest in de Europese landen die hij bezocht, of gedomineerd door de Rooms-katholieke kerk, of door kerken van de reformatie, wordt steeds meer zijn grote verlangen.

Nieuw leven van eenheid

Op het latere landgoed van Von Zinzendorf, bij Berthelsdorf in de streek van Dresden, komen vluchtelingen aan uit Moravië, een gebied in de Bohemen. Het zijn de Moravische broeders, vervolgd door de Roomse kerk. Die kerk heeft in 1415 hun geestelijke vader, Johannes Hus, op de brandstapel vermoord. De niet aflatende Roomse inquisitie heeft deze gelovigen opgejaagd en verdreven. Een grote groep van hen vindt een rustplaats op Von Zinzendorfs landgoed. Daar verrijst een kleine nederzetting, die men de naam Herrnhut geeft – Onder de hoede des Heren. Meer ontheemden vestigden zich in deze gemeenschap, die steeds meer uitgroeit als een gemeenschap der heiligen. De Geest van de levende God is er werkzaam. De geestelijke eenheid van gelovigen uit allerlei richtingen is de grote opdracht van Von Zinzendorf. Maar het gaat door diepe wegen en grote moeilijkheden. De duivel is zeer actief met dwalingen en sektarische leringen. Sommige verboden zelfs het Avondmaal. Von Zinzendorf blijft geduldig wachten op de Here en Zijn oplossingen. En die komen dan ook, want de Here is een hoorder van gebeden. Er komt een wonderlijke heling van gebroken en kapotgemaakte relaties in de gemeenschap. *'Het gaat'*, zoals midden in de ellende van ruzie en verdeeldheid, Von Zinzendorf aan een vriend schreef: *'dwars door de dood heen. De graankorrel moet immers in de aarde vallen en sterven wil zij vrucht voortbrengen.'* De vroege bidstonden, 's zomers om vier uur en 's winters om vijf uur in de ochtend, nog voordat de werkdag begint, verklaren misschien veel van het geheim van Herrnhut. Want het nieuwe leven van eenheid rijst op uit de dood van ruzie en verdeeldheid. Niet lang daarna zou de opwekking uitbreken in een krachtig werk van de Heilige Geest. Gebed, gezang en geweën, alles klonk luid door elkaar heen. Het heilig Avondmaal werd weer gevierd en het werd als een hemels Bruiloftsmaal. Er was een tegenwoordigheid des Heren onder de tekenen van brood en wijn als nooit eerder ge-

zien of ervaren. De Geest van genade was uitgestort op jong en oud. Dag en nacht ging het door, buiten en binnen. Men zong of bad ernstig om vergeving van zonde en om aangenomen te worden als Gods kind. Een nieuw hemels leven was ontstaan onder de Moravische broeders van Herrnhut.

Wereldwijde invloed

Vanuit dit diepe werk Gods is zendingswerk ontstaan in de hele wereld. Zendingswerk van de Broedergemeente vindt men in Afrika, Azië, Zuid- en Midden-Amerika en tot de verste uithoeken van de aardbol. In de Nederlandse kolonie Suriname was ook een kerk gesticht. Duitse predikanten van de Broedergemeente gaven onderwijs en bouwden de gelovigen op. Tot 1940! De overrijverige Nederlandse overheid aldaar liet alle Duitse predikanten met hun gezinnen opsluiten in een concentratiekamp buiten Paramaribo. Dat kamp tot 1947 (!) waarna alle predikanten werden uitgezonden. De leden van de kerk stonden bij duizenden langs de Suriname-rivier, gekleed in witte klederen, terwijl ze hun tranen de vrije loop lieten om zo hun geliefde voorgangers uit te zwaaien. Ze zouden hen nooit meer terugzien.

Want het nieuwe leven van eenheid rijst op uit de dood van ruzie en verdeeldheid.

In mei 1760 is graaf Von Zinzendorf bevorderd tot heerlijkheid. Eenswillend met Zijn Heiland. Door heel Herrnhut gaat de mededeling dat de Graaf stervende is. Enkele honderden gelovigen staan rond zijn sterfbed. Zijn gelaat straalde met hemelse heerlijkheid. Schoonzoon Johannes spreekt met luide stem de zegen des Heren uit, eindigende met '...en geve u vrede!' Op dat woord, vrede, blaast graaf Von Zinzendorf zijn laatste adem uit en is Thuis. Trompetgeschal in Herrnhut op 9 mei 1760 draagt deze boodschap verder.

FEIKE TER VELDE

- 1 'Een brandend hart voor Jezus', Graaf Von Zinzendorf en zijn passie voor het Evangelie, door Leen J. van Valen.